

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ І ЖАНРІВ»**

Освітньо-наукова програма **«Культурологія»**

Спеціальність **034 «Культурологія»**

Галузь знань **03 «Гуманітарні науки»**

Кваліфікація: **Доктор філософії**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “31” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія і теорія музичних стилів і жанрів
Викладач (-і)	Романюк Л.Б.
Контактний телефон викладача	095 803 30 86
Е-mail викладача	leromanyk@ukr.net
Формат дисципліни	Денна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЕКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	Консультації проводяться упродовж грудня поточного навчального року, а також відповідно до практичних занять з курсу.
2. Анотація до курсу	
Курс «Історія і теорія музичних стилів і жанрів» є органічною складовою підготовки аспірантів музично-мистецьких спеціальностей. Як важлива частина культурологічної освіти – «Історія і теорія музичних стилів і жанрів» – сприяє розвитку художньо-історичного мислення, широкого теоретико-гуманітарного підходу до предмету вивчення, розуміння художньої специфіки мистецтва, його місця в загальному суспільному процесі та тісно пов'язана з іншими дисциплінами, які виявляють специфіку історичного процесу музичної культури та її складових («Історія світової та української музики», «Історичне та теоретичне музикознавство», «Теорія музики», «Гармонія», «Поліфонія», «Історія світової та української культури», «Культура ХХ століття», «Культура регіонів», «Основи естетики», «Історія новоєвропейської культури», «Історія мистецтва», «Історія літератури», «Історія філософії» тощо). Історія виникнення і розвитку музичних стилів та жанрів органічно вкорінена в історію світової музичної культури та традиції, що склалися на ґрунті національно-художнього мислення. Складність і протиріччя суспільних умов у різні історичні періоди обумовили шляхи розвитку музичних національних шкіл, а відтак, музичних стилів і жанрів. Проблема стилю і жанру в музиці нині все ще перебуває на стадії методологічного осмислення. Немає єдиного усталеного погляду вчених на це питання навіть у межах однієї парадигми. Музичний жанр – це певний відносно стійкий інтонаційний архетип (модель) музичного твору (тексту), що, формуючись у відповідності до вимог його художніх та позахудожніх детермінант (контексту), проявляє себе як система-данність (семантичний знак музичного мистецтва) та система-принцип (смыслотворчий код музично-історичного процесу), при цьому, виступаючи засобом генетико-типологічної систематизації музичних творів, служить каналом інтегративно-типологічного зв'язку об'єктно-суб'єктної системи музичного мистецтва. Музичний стиль – це сукупність засобів та прийомів художньої виразності, що історично склалась і відображає естетичні погляди різних суспільних груп певної епохи або творчого напрямку. Курс «Історія і теорія музичних стилів і жанрів» розподіляється на розгляд історичних шляхів розвитку жанрів і стилів у західноєвропейській, східноєвропейській та українській музичній культурі та включає їх теоретичне осмислення. Вибір музичних творів, що включені до програми, зумовлений їх історичним значенням, яскравістю художньо-образного змісту та яскравих жанрово-стильових властивостей. Виходячи з цього, дисципліна має розглядатися в аспекті формування та історичного функціонування художніх напрямів та стилів: ренесансний гуманізм, бароко, класицизм, романтизм тощо. Саме за цими принципами будується програма курсу.	
3. Мета та цілі курсу	
Метою вивчення дисципліни «Історія і теорія музичних стилів і жанрів» є формування цілісного уявлення про музичні стилі та жанри в історії європейської музичної культури від	

Ренесансу до сучасності для вільного застосування цих уявлень у теоретичному і практичному аспектах наукової, творчої, педагогічної та виконавської діяльності.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- формування знань про закономірності розвитку музичної культури, систематизованих на історико-стильовій основі;
- вивчення стильових особливостей композиторської творчості різних історичних епох;
- опанування навиками кваліфікованого аналізу характерних засобів і прийомів викладу, властивих тому чи іншому стилю;
- вивчення найважливіших теоретичних концепцій жанру як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників;
- удосконалення навичок аналізу розгортання композиційної структури в музичних стилях та жанрах;
- виявлення органічного взаємозв'язку структури з іншими сторонами музичної композиції;
- засвоєння необхідних термінів і понять.

4. Результати навчання (компетентності)

Інтегральна компетентність:

Здатність продукувати нові ідеї, ціннісно-світоглядно усвідомлювати їх, розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності культуролога-дослідника, культуролога-практика.

Знати:

- теорію стилів, жанрів і форм від епохи Ренесансу до сучасності, в тому числі і теорію їх еволюції;
- особливості розвитку музичних жанрів;
- широке коло музичних творів, що втілюють ідеї формоутворення від Ренесансу до сучасності;
- основи композиційної логіки.

Вміти:

- аналізувати розгортання композиційної структури в музичних жанрах різних історичних епох;
- виявляти при аналізі органічний взаємозв'язок структури з іншими сторонами музичної композиції;
- вміти обґрунтувати естетичні судження про виконання конкретної музичної форми;

Володіти:

- умінням використовувати засвоєний арсенал професійних термінів і понять;
- технікою жанрового аналізу;
- технікою стилістичного аналізу.

Загальні і фахові компетентності

ЗК1: здатність до критичного абстрактного мислення, зокрема, вміння застосовувати його до аналізу результатів власного наукового дослідження, її актуальності, наукової новизни, теоретичного, практичного, аксіологічного та світоглядного значення;

ЗК4: здатність проводити власні оригінальні наукові дослідження, які містять наукову новизну, мають важливе теоретичне і практичне значення в сучасному українському та світовому культуротворчому процесі;
 ФК2: здатність застосовувати новітні культурологічні концепції щодо пояснення сучасних культурних явищ і процесів;
 ФК3: здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, наукометричні бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності;
 ФК8: здатність аналізувати й оцінювати матеріальну та духовну цінність музичного об'єкта в різних хронологічних межах та географічних ареалах, певному соціокультурному середовищі.

Програмні результати навчання

ПРН1: мати передові концептуальні та методологічні знання з Культурології та на перетині різноманітних гуманітарних наук та синтезувати їх у межах наукової спеціальності, в контексті власного дослідження;
 ПРН2: впорядкувати філософсько-теоретичні засади сучасного культурологічного пізнання; сучасного наукового дискурсу; усвідомлювати власну професійно-наукову ідентичність дослідника-культуролога;
 ПРН4: встановлювати міждисциплінарні зв'язки між блоками гуманітарних, культурно-історичних, мистецтвознавчих дисциплін та вільно володіти міждисциплінарною методологією наукового пізнання;
 ПРН11: володіти різними жанрами написання наукових текстів, вміти їх рецензувати, коментувати, анотувати, редагувати.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20 год.
семінарські заняття	10 год.
самостійна робота	60 год.

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	025 «Музичне мистецтво»	II рік навчання	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання

Тема. Вступ до курсу «Історія і теорія музичних стилів та жанрів». 1. Мета і завдання курсу «Історія і теорія музичних стилів та жанрів». 2. Теорія музичного стилю. 3. Функції, детермінанти, суб'єктивні фактори стилю. 4. Проблеми типології стилів (авторський, національний, історичний стилі).	Л. С.	Література про стилі 1, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 22.	4 лек., 6 с. р.		1-2 тиждень
Тема. Методи характеристики стилів. 1. Порівняльна стильова характеристика 2. Метод слухової експертизи, 3. Статистичні методи. 4. Стилїстика музичного твору (комплексний розгляд).	Л. С.	Література про стилі 1, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 22.	2 л., 2 сем., 6 с. р.	10 балів	3-4 тиждень

Тема. Теорія музичного жанру. 1. Термінологія і понятійний апарат. 2. Жанрова класифікація. 3. Функції жанру в музичному мистецтві.	Л. С.	Література про жанри 2, 7, 8, 9	2 л., 6 с. р.		5-6 тиждень
Тема. Типологія музичних жанрів. 1. Жанр як історичний феномен.	Л. С.	Література про жанри 2, 7, 8, 9	4 л., 6 с. р.		7-8 тиждень
Тема. Стиль художній і музичний. 1. Основні стильові епохи західно-європейської музики (за класифікацією С. Скребкова). 2. Поліфонія. Поліфонічний стиль. 3. Прийоми розвитку, жанрові різновиди.	Л. С.	Література про стилі 1, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 22.	2 л., 6 с. р.		9 тиждень
Тема. Гомофонія. 1. Гомофонно-гармонічний стиль. 2. Фактура віденських класиків.	Л. С.	Література про стилі 1, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 22.	2 сем., 6 с. р.	10 балів	10 тиждень
Тема. Стиль Бароко в музиці та інших видах мистецтва.	Л. С.	Література про стилі 1, 3, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 22.	2 сем., 6 с. р.	10 балів	11 тиждень

1. Представник и стилю Бароко в музиці і мистецтві Західної Європи. 2. Жанрові різновиди та форми в музиці епохи Бароко.		Література про жанри 2, 7, 8, 9			
Тема. Класицизм. Епоха Просвітництва. 1. Особливості стилю. 2. Представник и класичного стилю в музиці. 3. Жанрові різновиди та форми.	Л. С.	Література про стилі 1, 3, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 22. Література про жанри 2, 7, 8, 9	4 лек., 6 с. р.		12-13 тиждень
Тема. Романтизм як художній стиль, напрям і метод. 1. Періодизація розвитку. 2. Представник и 3. Жанрові різновиди та форми.	Л. С.	Література про стилі 1, 3, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 22. Література про жанри 2, 7, 8, 9	2 сем., 6 с. р.	10 балів	14 тиждень
Тема. Художні напрями в музиці 20 ст. 1. Імпресіонізм як художній метод. Тематика і виразові засоби.	Л. С.	Література про стилі 1, 3, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 16, 20, 22, 23, 24 Література про жанри 2, 7, 8, 9	2 сем., 6 с. р.	10 балів	15 тиждень

2. Експресіонізм як ідейно-художній напрям. 3. Основні стиліові напрями музики ХХ ст. Представники, жанрові різновиди та форми.					
---	--	--	--	--	--

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу

Оцінювання якості знань аспірантів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Розподіл балів, що присвоюються аспірантам

Оцінювання знань здійснюється за 100-бальною шкалою

Оцінка ECTS	Визначення	Університетська шкала	Національна шкала	
			Екзамен	
A	ВІДМІННО	90 – 100 <i>відмінно</i>	5 <i>відмінно</i>	
B	ДУЖЕ ДОБРЕ	80 – 89 <i>добре</i>	4 <i>добре</i>	
C	ДОБРЕ	70 – 79 <i>добре</i>		
D	ЗАДОВІЛЬНО	60 – 69 <i>задовільно</i>	3 <i>Задовільно</i>	
E	ДОСТАТНЬО	50 – 59 <i>задовільно</i>		
FX	УМОВНО НЕЗАДОВІЛЬНО	26 – 49 <i>незадовільно</i> 3 можливість повторного складання	2 <i>незадовільно</i>	
F	БЕЗУМОВНО НЕЗАДОВІЛЬНО	1 – 25 <i>незадовільно</i> з обов'язковим повторним курсом		

Критерії оцінювання якості знань аспірантів

Оцінка «відмінно» (зараховано) ставиться при наступних умовах:

	1. Відповідь з музично-теоретичного матеріалу повна, логічно збудована, заснована на правильному тлумаченні понятійного апарату, аспірант виявляє широку ерудованість стосовно висвітлюваної проблематики; Оцінка «добре» (зараховано) ставиться при наступних умовах: 1. відповідь з теоретичного матеріалу недостатньо повна, але переконливо збудована і добре викладена, є окремі неточності в понятійному апараті. Оцінка «задовільно» (зараховано) ставиться при наступних умовах: 1. Відповідь з теоретичного матеріалу неповна, заснована на окремих уривчастих відомостях, не створює повної картини з даного матеріалу. Понятійний апарат не опрацьований. Оцінка «незадовільно» (не зараховано) ставиться при наступних умовах: 1. Відповідь з теоретичного матеріалу заснована на окремих уривчастих відомостях. Понятійний апарат не опрацьований.
Семінарські заняття	У результаті проведення семінарських занять аспіранти повинні Знати: теоретичний матеріал за темою семінарського заняття і лаконічну відповідь на кожне його питання; - музичний матеріал та особливості певних жанрових різновидів; - джерельну базу за темою семінарського заняття і цією проблемою в цілому; Вміти: лаконічно висвітлювати суть кожного питання семінару; - пов'язувати розповідь про розвиток музичних стилів і жанрів з процесами, які відбувалися в інших видах мистецтва і культури загалом, що сприятиме глибшому вивченню суті проблеми; - вивести філософські та художні узагальнення з кожного питання семінару; - використати набуті знання, вміння і навички у науковій, педагогічній і творчій діяльності.
Умови допуску до підсумкового контролю	Позитивна оцінка поточної успішності (сумарного результату проміжної і модульної оцінки за семестр) за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю. З дисципліни «Історія і теорія музичних стилів і жанрів» передбачена така форма звітності, як екзамен. Для допуску до екзамену аспірант повинен набрати за результатами поточного і модульного контролю не менше 51 балу.
7. Політика курсу	
Навчальна дисципліна «Історія і теорія музичних стилів і жанрів» спрямована на розкриття та музично-теоретичне осмислення еволюції стильових напрямів, течій і жанрових різновидів в рамках світової і української музичної культури; жанрового різноманіття та стильових особливостей творчості видатних композиторів різних епох. Дисципліна включає: - розгляд музично-історичного процесу в контексті причинно-наслідкових зв'язків при вивченні музичних явищ; - використання комплексного підходу при розкритті специфіки формування і розвитку основних жанрів і стилів в рамках музично-культурного процесу на різних історичних етапах; - теоретичне осмислення та семантичний аналіз основних жанрових різновидів з позицій теоретичного музикознавства;	

- розгляд музичних явищ у контексті інших галузей мистецтва та виявлення типологічно спільних рис художньої культури в цілому.

8. Рекомендована література

Література про стилі

1. Виноградов В. В. Проблема авторства и теория стилей. М., 1961.
2. Кузнецов К. Стиль в музыке. *Музыкальное образование.*, 1930. № 4–5.
3. Ливанова Т. Н. Западноевропейская музыка XVII–XVIII веков в ряду искусств. М., 1977.
4. Лосев М. Ф. Материалы для построения современной теории художественного стиля. *Контекст.* 1975. М., 1977.
5. Медушевский В. В. К проблеме сущности, эволюции и типологии музыкальных стилей. *Музыкальный современник.* Вып. V. М., 1984.
6. Медушевский В. В. Музыкальный стиль как семиотический объект. *Сов. музыка.* 1979. № 3.
7. Михайлов А. В. Языки культуры. *Проблема стиля и этапы развития литературы нового времени.* М., 1997. С. 472–506.
8. Михайлов М. К. Стиль в музыке. Л., 1981.
9. Михайлов М. К. Этюды о стиле в музыке. Л., 1990.
10. Назайкинский Е. В. Музыкальные лики истории / Т. Н. Ливанова. *Статьи и воспоминания.* М., 1989. С. 388–412.
11. Ливанова Т. Н. Теория музыкальных стилей. *Сергеевич Скребков. Статьи и воспоминания.* М.: Сов. композитор, 1979. С. 296–308.
12. Назайкинский Е. В. Русское в русской музыке. *Сергиевские чтения. I. О русской музыке.* М., 1993. С. 7–13.
13. Назайкинский Е. В. Стиль как предмет теории музыки. *Музыкальный язык, жанр, стиль.* М., 1987. С. 175–185.
14. Назайкинский Е. В. Стиль и жанр в музыке : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. 248 с : ноты.
15. От эпохи Возрождения к двадцатому веку: проблемы зарубежного искусства. М., 1963.
16. Проблемы музыкального стиля. М., 1982.
17. Ренессанс, барокко, классицизм: Проблема стилей в западноевропейском искусстве XV–XVII веков. М., 1966.
18. Савенко С. И. Есть ли стиль в музыке поставангарда? *Сов. музыка.* 1982. № 5.
19. Савенко С. И. К вопросу о единстве стиля Стравинского. *И. Ф. Стравинский.* М., 1973.
20. Скребков С. С. Художественные принципы музыкальных стилей. М., 1973.
21. Сорокина Т. С. Типы стилизации в оперных сочинениях Стравинского. *Вопросы теории музыки: сб. трудов Гос. муз.-пед. института имени Гнесиных.* Вып. 30. М., 1977.
22. Сохор А. Н. Стиль, метод, направление. *Вопросы теории и эстетики музыки.* Вып. 4. М., 1965.
23. Холопова В. К теории стиля в музыке: нерешенное, решаемое, неразрешимое. *Муз. академия.* 1995. № 3. С. 165–168.
24. Царева Е. М. Стиль музыкальный. *Музыкальная энциклопедия.* Т. 5. М., 1981.

Література про жанри

1. Альшванг А. А. Проблемы жанрового реализма. Избр. соч. Т. 1. М., 1964. С. 97–103.
2. Березовчук Л. Музыкальный жанр как система функций: Психологические и семиотические аспекты. *Аспекты теоретического музыкознания. Проблемы музыкознания.* Вып. 2. Л., 1989. С. 95–122.
3. Бродова И. А. Музыкальный жанр как форма социальной памяти в культуре. *Информационное общество. Культурологические аспекты и проблемы: международная научная конференция.* Краснодар–Новороссийск, 17–19 сент. 1997. С. 202–205.
4. Гусев В. Эстетика фольклора. Л., 1967.
5. Конен В. Дж. Третий пласт: Новые массовые жанры в музыке XX века. М., 1994.

6. Коробова А. Г. О функционировании отображенных жанров в симфониях советских композиторов: автореф. дисс. Вильнюс, 1987.
7. Музыкальные жанры / под редакцией Т. В. Поповой. М., 1968.
8. Попова Т. В. Музыкальные жанры и формы. 2-е изд. М., 1954.
9. Соколов О. В. К проблеме типологии музыкальных жанров. *Проблемы музыки XX века*. Горький, 1977.

**Вимоги до екзамену.
Перелік теоретичних питань**

Теорія музичного стилю.
Функції, детермінанти, суб'єктивні фактори стилю.
Проблеми типології стилів (авторський, національний, історичний стилі).
Порівняльна стильова характеристика
Метод слухової експертизи.
Статистичні методи.
Стилістика музичного твору (комплексний розгляд).
Теорія музичного жанру. Термінологія і понятійний апарат.
Жанрова класифікація.
Функції жанру в музичному мистецтві.
Жанр як історичний феномен.
Основні стильові епохи західно-європейської музики (за класифікацією С. Скребкова).
Поліфонія. Поліфонічний стиль.
Прийоми розвитку, жанрові різновиди.
Гомофонно-гармонічний стиль.
Фактура віденських класиків.
Представники стилю Бароко в музиці і мистецтві Західної Європи.
Жанрові різновиди та форми в музиці епохи Бароко.
Класицизм. Епоха Просвітництва. Особливості стилю.
Представники класичного стилю в музиці.
Жанрові різновиди та форми.
Романтизм як художній стиль, напрям і метод.
Періодизація розвитку. 2. Представники
Жанрові різновиди та форми.
Художні напрями в музиці 20 ст.
Імпресіонізм як художній метод. Тематика і виразові засоби.
Експресіонізм як ідейно-художній напрям.
Основні стильові напрями музики XX ст.
Представники, жанрові різновиди та форми.

На іспит виносяться три питання з перерахованих вище.

Кандидат мистецтвознавства, доцент
Романюк Л. Б.